

СПЕЦЫФІКА ВЕРШАВАНАГА ПЕРАКЛАДУ З ФРАНЦУЗСКАЙ МОВЫ НА БЕЛАРУСКУЮ

Дастаткова шырокі дыяпазон пытанняў звязаных са спецыфікай перакладу з французскай на беларускую мову паўстае перад перакладчыкам. Складанай задачай з'яўляецца тое што структура паэтычнага тэксту прадугледжвае ўжыванне строгага памеру, рыфмы і пэўных граматычных канструкцый на якіх пабудаван вершаваны твор.

Пераклад з'яўляецца адным з найважнейшых фактараў стварэння міжкультурнай камунікацыі паміж народамі ва ўсіх сферах дзейнасці. Праз перакладную літаратуру здзяйсняецца знаёмства з гісторыяй, культурай, светапоглядам і побытам іншых народаў. Кожны перакладзены тэкст з'яўляецца «другасным» тэкстам у параўнанні з арыгіналам таму асабліва ўвага надаецца яго інтэрпрэтацыі. Па словах В.І. Рагойшы, пераклад уяўляе сабой «не акт пераймання, капіравання ці саперніцтва, а акт творчага пераўвасаблення і перш за ўсё акт высокай дружбы паміж пісьменнікамі» [1, с.4-5].

Падрабязнага і глыбокага аналізу франка-беларускага ўзаемаперакладу паэзіі не існуе. Асаблівую ўвагу трэба звярнуць на разыходжанні ў лексіцы і граматыцы, паміж французскай і беларускай мовамі. Галоўнай праблемай перакладу з'яўляецца тое што структура паэтычнага тэксту прадугледжвае ўжыванне строгага памеру і рыфмы вершаванага твору.

Табліца 1

Пераклад верша «Cortège»	
Un conservateur de	Самафракскі вартаўнік з царкоўнай
Samothrace avec une victoire de	Нікай
cimetière	Хрэсны буксірнік з бацькам марекім
Un remorqueur de famille	Пахавальны кантралёрнік з
nombreuse avec un père de haute	плакальшчыкамі ў аўтобусе
mer	
Un contrôleur à la croix de bois	
avec un petit chanteur d'autobus...	
[3, с. 124]	

Паэт пабудаваў гратэск «Cortège» на паўтарэнні суфікса «teur». Для французскай мовы суфікс «teur» з'яўляецца распаўсюджаным, але падабраць пры перакладзе сінанімічны эквівалент французскім назоўнікам ў беларускай мове, не страціўшы сэнсу, не сказіўшы назоўнік вельмі цяжка. Для больш адэкватнага перакладу верша з выкарыстаннем назоўнікаў, з аднолькавым суфіксам падабраны беларускі суфікс «нік». Такім чынам, структура перакладу паэтычнага тэкста не парушана, што робіць верш падобным да арыгіналу.

Табліца 2

Пераклад верша «Déjeuner du matin»	
Il a mis le café	Ён дадаў каву
Dans la tasse	ў кубак
Il a mis le lait	а так сама дадаў да яе малако.
Dans la tasse de café	У кубак з кавай
Il a mis le sucre...	Ён дадаў цукар...
... Il a mis les cendres	...Потым дадаў попел цыгарэт
Dans le cendrier	у попельніцу.
Sans me parler	Моўча. Нічога не кажучы,
Sans me regarder	Падняўся.
Il s'est levé	Нікуды не глядзячы.
Il a mis	Дадаў
Son chapeau sur sa tête... [3, с. 34]	Шапку да свайго вобразу...

Верш «Déjeuner du matin» (табл.2) аўтар пабудаваў на аснове дзеяслова «mettre» і адвёў яму асаблівую ролю як часціне мовы. У французскай мове дзеяслоў «mettre» мае вельмі шырокае значэнне. Напрыклад: апранаць, ставіць, устаўляць, змясціць, падзець, раскласці, укладваць, накрыць, насадзіць, прыкладаць, даводзіць, прыводзіць і г.д. У беларускай мове няма такога «ўніверсальнага» слова. Таму каб не бурыць канструкцыю, падабраны найбольш прыдатны па сэнсе эквівалент перакладу французскага дзеяслова «mettre» беларускі дзеяслоў «дадаць». Такім чынам, для захавання мастацкай экспрэсіі пры перакладзе верша на беларускую мову ўлічаны ўсе элементы верша ва ўсёй іх складанай і жывой сувязі, што паставіла задачу – пабудаваць у беларускім перакладзе такую ж складаную і

жывую сувязь, якая па магчымасці дакладна адлюстроўвае арыгінал і валодае тым жа эмацыйным эфектам.

У трэцім, дзесятым і адзінацятым радках для захавання рыфмы ў беларускім вершы выключаны займеннікі, што не прывяло да скажэння сэнсу тэкста. У трэцім і дзевятым радках даданы словы «а так сама», «моўча», «падняўся» для таго каб дапоўніць вершаваную карціну і зрабіць верш больш маляўнічым і зразумелым. Такім чынам, пры вершаваным перакладзе з французскай на беларускую мову асаблівае значэнне набываюць непрыкметныя службовыя словы, дапаможныя дзеясловы або безасабовыя займеннікі, якія пры ўпартым паўтарэнні ствараюць цэлую гаму схаваных пачуццяў.

Пры выяўленні спецыфікі вершаванага перакладу на беларускую мову паўстае пытанне пра асобную беларускую школу перакладу. Пры звароце да яго часцей за ўсё безапеляцыйна сцвярджаецца: такая школа існуе. Між тым выразна акрэсленай характарыстыкі ёй ніхто не даў. І трэба прызнаць, што гэта далёка не простая справа. Школа – гэта не сукупнасць імён тых, хто актыўна займаўся перакладам, і не адпаведны плён асобных перакладчыкаў, а таксама і не агульны набытак пакаленняў, не фонд лепшых перакладных твораў. Бо перакладчыкі і пакаленні іх могуць з’яўляцца і самі па сабе, не маючы прамой сувязі з нацыянальнай перакладчыцкай традыцыяй і канкрэтнымі папярэднікамі; пры належнай актыўнасці з’яўляюцца і пэўныя вынікі, як індывідуальныя, так і сукупныя; а найбольш годнае з гэтых вынікаў складае фонд перакладной літаратуры. А ці маем мы хоць бы згаданую традыцыю, свядомую пераемнасць у працяглым ланцужку «настаўнікі – вучні», а таксама і выпрацаваную ў гэтай пераемнасці – адметную ад іншых вядомых – творчую метадалогію, агульную для «школы»? Так ці інакш адназначнага адказу на гэта няма. Большасць вядомых беларускіх перакладчыкаў, як правіла, падкрэслівалі «суверэннасць» і «самароднасць» [2, с. 25].

Спіс літаратуры

1. Рагойша, В.П. Проблемы перевода с близкородственных языков: Белорусско-русско-украинский поэтический взаимоперевод / В.П. Рагойша. – Минск : БГУ, 1981. – 184 с.
2. Чарот І.А. Тэорыя і практыка мастацкага перакладу: дап. Для студэнтаў філ. фак. / І.А. Чарот. – Мінск : БДУ, 2011. – 124 с.
3. Prévert, Jacques Paroles / Jacques Prévert. – France : Éd. du Point du jour, 1991. – 254 p.